

PRINCESS SIRINDHORN
PROJECT

คู่มือการใช้ยา ในห้องพยาบาลโรงเรียน

PRINCESS SIRINDHORN
PROJECT

คู่มือการใช้ยา ในห้องพยาบาลโรงเรียน

จัดทำโดย

สำนักงานโครงการสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
สวนจิตรลดา กรุงเทพฯ 10303 โทรศัพท์ 0 2282 6511

แหล่งข้อมูล

มูลนิธิเพื่อการวิจัยและพัฒนาระบบยา โครงการศูนย์โรงเรียน

สารบัญ

พาราเซตามอล (Paracetamol) ยาเม็ด	01
พาราเซตามอล (Paracetamol) ยาน้ำ	02
คลอร์เฟนิรามีน (Chlorpheniramine) ยาเม็ด	03
คลอร์เฟนิรามีน (Chlorpheniramine) ยาน้ำ	04
ยาแก้ไอสมุนไพรมะขามป้อม	05
ผงน้ำตาลเกลือแร่	06
ยาธาตุน้ำแดง	07
ยาลดกรดในกระเพาะ ($\text{Al}(\text{OH})_3 + \text{Mg}(\text{OH})_2$)	08

คาลาไมน์โลชั่น (Calamine lotion)	09
ยาทาแก้ปวดเมื่อย (Methylsalicylate)	10
ยาทาแผลไฟไหม้ (Silver sulfadiazine)	11
ยาล้างตา (Boric solution)	12
แอมโมเนีย (Ammonia)	13

แอลกอฮอล์ (Alcohol)	14
ยาใส่แผล (Povidone iodine)	15
น้ำเกลือล้างแผล (Normal saline solution)	16
ยาโรคหิดเหา (Benzyl benzoate)	17

กระบอกตวงยา	18
ปรอทวัดไข้	19
สำลีก้อน	20
ผ้ากอส	21
เทปกาวย	22
พาสเตอร์ยา	23
หวีเสนียด	24
ผ้าพันแผล	25
หน้ากากอนามัย	26

พาราเซตามอล (Paracetamol) ยาเม็ด

ขนาด 500 มิลลิกรัม

ใช้สำหรับ บรรเทาอาการไข้และอาการปวด
ระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง

วิธีใช้ยา - เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี รับประทาน
10-15 มก./น้ำหนักตัว 1 กก./ครั้ง
ทุก ๆ 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ
[ดูรายละเอียดในหัวข้อ (02)]

- เด็กอายุ 12 ปีขึ้นไป และผู้ใหญ่
รับประทานครั้งละ 1 เม็ด
ทุก ๆ 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

ข้อควรระวัง - สำหรับเด็ก ห้ามรับประทานยานี้
ติดต่อกันเกิน 3-5 วัน
- การรับประทานยานี้มากกว่า
หรือบ่อยกว่าที่แพทย์สั่ง
อาจเป็นอันตรายต่อดับ

พาราเซตามอล (Paracetamol) ยาน้ำ

ขนาด 120 มิลลิกรัม/5 มิลลิลิตร
ใช้สำหรับ บรรเทาอาการไข้ และอาการปวด
ระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง

วิธีใช้ยา - เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี รับประทาน
10-15 มก./น้ำหนักตัว 1 กก./ครั้ง
หรือเท่ากับน้ำหนักตัว

1 ช้อนชา 10-15 กก.

2 ช้อนชา หรือ ครึ่งเม็ด 16-25 กก.

3 ช้อนชา 26-35 กก.

4 ช้อนชา หรือ 1 เม็ด มากกว่า 35 กก.

ทุก ๆ 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

ข้อควรระวัง - สำหรับเด็ก ห้ามรับประทานยา
ติดต่อกันเกิน 3-5 วัน

- การรับประทานยานี้มากกว่า
หรือบ่อยกว่าที่แพทย์สั่ง
อาจเป็นอันตรายต่อตับ

คลอร์เฟนิรามีน (Chlorpheniramine) ยาเม็ด

ขนาด 4 มิลลิกรัม

ใช้สำหรับ บรรเทาอาการแพ้และหวัด ได้แก่
น้ำมูกไหล อาการจาม เป็นต้น

วิธีใช้ - เด็กอายุ 2-12 ปี รับประทานวันละ
0.35 มก./น้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม
แบ่งให้วันละ 3-4 ครั้ง

[ดูรายละเอียดในหัวข้อ (04)]

- เด็กอายุ 12 ปีขึ้นไป และ
ผู้ใหญ่ รับประทานครั้งละ 1 เม็ด
วันละ 3-4 ครั้ง หลังอาหาร

ข้อควรระวัง - ไม่ควรใช้ยานี้ในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี
- ไม่ควรใช้ยานี้ติดต่อกัน 3-5 วัน
- ยานี้ทำให้มีอาการง่วงซึมได้
- รับประทานยานี้เฉพาะเวลามีอาการ
เท่านั้น

คลอร์เฟนิรามีน (Chlorpheniramine) ยาน้ำ

ขนาด 2 มิลลิกรัม/5 มิลลิลิตร
ใช้สำหรับ บรรเทาอาการแพ้และหวัด ได้แก่
น้ำมูกไหล อาการจาม เป็นต้น
วิธีใช้ - เด็กอายุ 2-12 ปี รับประทานวันละ
0.35 มก./น้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม
หรือเท่ากับน้ำหนักตัว

1/2 ช้อนชา 10-15 กก.
4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

1 ช้อนชา หรือ ครึ่งเม็ด 16-25 กก.
3 ครั้ง หลังอาหาร

1 ช้อนชา หรือ ครึ่งเม็ด 26-35 กก.
4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

2 ช้อนชา หรือ 1 เม็ด มากกว่า 35 กก.
4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

ข้อควรระวัง - ไม่ควรใช้ยานี้ในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี
- ไม่ควรใช้ยานี้ติดต่อกัน 3-5 วัน
- ยานี้ทำให้มีอาการง่วงซึมได้
- รับประทานยานี้เฉพาะเวลามีอาการ
เท่านั้น

ยาแก้ไอสมุนไพรมะขามป้อม

- ใช้สำหรับ บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ และ
ช่วยให้ชุ่มคอ
- วิธีใช้ จิบบ่อย ๆ เมื่อเริ่มมีอาการ
เขย่าขวดก่อนใช้ยา
- ข้อควรระวัง อาจทำให้ระคายเคืองอื่น ๆ

ผงน้ำตาลเกลือแร่

ใช้สำหรับ

ทดแทนการเสียน้ำ จากอาการ
ท้องร่วง อาเจียนมาก ๆ หรือ
เหงื่อออกเยอะ

วิธีใช้

เทผงยา 1 ซอง ละลายในน้ำดื่ม
สะอาด ประมาณ 1 แก้ว (ขนาด 250
มิลลิลิตร) จิบบ่อย ๆ เมื่อเริ่มมีอาการ

ข้อควรระวัง

ผู้ป่วยโรคหัวใจหรือโรคไต
ควรปรึกษาแพทย์ก่อนใช้

ยาธาตุน้ำแดง

ใช้สำหรับ

บรรเทาอาการปวดท้อง

จุกเสียด แน่นท้อง ลมในท้อง ท้องขึ้น
ท้องเฟ้อ

วิธีใช้

- เด็กอายุ 6-12 ปี รับประทานครั้งละ
ครึ่ง-1 ช้อนโต๊ะ

ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น

- เด็กอายุ 12 ปีขึ้นไป และผู้ใหญ่
รับประทานครั้งละ 1-2 ช้อนโต๊ะ

ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น

ข้อควรระวัง

ผู้ป่วยโรคตับ ควรปรึกษาแพทย์ก่อนใช้

ยาลดกรดในกระเพาะ

- ใช้สำหรับ บรรเทาอาการแสบท้องกลางอก
ท้องอืด แน่นท้องหรืออาหารไม่ย่อย
- วิธีใช้ รับประทานครั้งละ 1 ช้อนโต๊ะ
วันละ 3-4 ครั้ง ก่อนอาหารครึ่งชั่วโมง
- ข้อควรระวัง
- ไม่ควรรับประทานมากกว่า 4 ครั้งต่อวัน
 - ไม่ควรรับประทานติดต่อกันเกิน 2 สัปดาห์
 - หากอาการไม่ดีขึ้นควรปรึกษาแพทย์

คาลาไมน์โลชั่น (Calamine lotion)

ใช้สำหรับ บรรเทาอาการคัน ลมพิษ
แมลงกัดต่อย

วิธีใช้ ทาบริเวณที่เป็นวันละ 3-4 ครั้ง

- ข้อควรระวัง
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
หรือเนื้อเยื่ออ่อนของร่างกาย
 - ยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน

ยาทาแก้ปวดเมื่อย (Methylsalicylate)

- ใช้สำหรับ บรรเทาอาการปวดเมื่อย
กล้ามเนื้อตามตัว
- วิธีใช้ ทาบริเวณที่เป็นวันละ 3-4 ครั้ง
- ข้อควรระวัง
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
หรือเนื้อเยื่ออ่อนของร่างกาย
 - ห้ามทาที่อวัยวะเพศ
 - ห้ามทาบริเวณแผลเปิด
หรือแผลไฟไหม้
 - ยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน

ยาทาแผลไฟไหม้ (Silver sulfadiazine)

- ใช้สำหรับ บรรเทาปวดจากแผลไฟไหม้
 หรือน้ำร้อนลวก
- วิธีใช้ ทาบริเวณผิวหนังที่ถูกไฟไหม้
 หรือน้ำร้อนลวก วันละ 1-2 ครั้ง
- ข้อควรระวัง - ยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน
 - หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
 - ห้ามใช้ในคนแพ้ยากลุ่มซัลฟา
 - ควรปรึกษาแพทย์ก่อนใช้

ยาล้างตา (Boric solution)

ใช้สำหรับ

ล้างตาเพื่อบรรเทาอาการแสบตา
ระคายเคืองตา จาก ผง ควัน หรือ
สิ่งสกปรกเข้าตา

วิธีใช้

รินน้ำยาลงในถ้วยที่สะอาด ขนาดพอ
เหมาะกับลูกตา ยกถ้วยล้างตาจ่อที่
เบ้าตาข้างที่ต้องการล้าง ลืมตาไว้ให้
น้ำยาแทรกซึมทั่วลูกตา กรอกตาไปมา
ใช้เวลาประมาณ 1-2 นาที วันละ 1-2
ครั้ง

ข้อควรระวัง

- ห้ามรับประทาน
- ไม่ควรใช้ล้างตาเป็นประจำ
เพราะจะทำให้ตาแห้ง
- ยาล้างตาที่เปิดใช้แล้ว
- มีอายุการใช้งานประมาณ
1 สัปดาห์

แอมโมเนีย (Ammonia)

ใช้สำหรับ บรรเทาอาการเวียน หน้ามืด หรือ
ทาผิวหนังบริเวณแมลงกัดต่อย หรือ
ถูกพิษมีพิษ

วิธีใช้ ใช้ซุบสำลิดม หรือใช้ทาบนผิวหนัง

ข้อควรระวัง

- ห้ามรับประทาน
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
- ใช้เท่าที่จำเป็น

14

แอลกอฮอล์ (Alcohol)

ใช้สำหรับ

ทำความสะอาดรอบแผล

วิธีใช้

ใช้ชุบสำลีเช็ดทำความสะอาด
รอบแผล

ข้อควรระวัง

- ห้ามรับประทาน
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
- ไม่ควรใช้เช็ดแผลสด

ยาใส่แผล (Povidone iodine)

ใช้สำหรับ

รักษาแผลสด

วิธีใช้

ใช้สำลีสะอาดชุบน้ำยาทาที่แผล

ข้อควรระวัง

- หากมีอาการระคายเคืองหรือผื่นแดงเกิดขึ้นให้หยุดใช้ยา
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา
- ยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน

น้ำเกลือล้างแผล (Normal saline solution)

ใช้สำหรับ ทำความสะอาดบาดแผล
วิธีใช้ ใช้สำลีสะอาดชุบเช็ดแผล หรือ
 เทล้างแผล
ข้อควรระวัง ใช้เท่าที่จำเป็น

ยาโรคหิดเหา (Benzyl benzoate)

ใช้สำหรับ

รักษาโรคหิดเหา

วิธีใช้

- สำหรับหิด อาบน้ำให้สะอาด ใช้ผ้าหรือแปรงอ่อน ๆ ทายาบริเวณ ผื่นคันให้ทั่ว ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง แล้วจึง อาบน้ำวันรุ่งขึ้น ให้ทำใหม่อีกครั้งตาม วิธีเดิม
- สำหรับเหาและโลน ใส่ยาให้ทั่วศีรษะ หรือบริเวณมีเหาหรือโลน ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง แล้วสระล้างให้ สะอาด ถ้าครบ 7 วัน ยังไม่หาย ให้ทำ ใหม่อีกครั้งตามวิธีเดิม

ข้อควรระวัง

- ห้ามรับประทาน
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดวงตา

18

กระบอกตวงยา

ใช้สำหรับ ตวงหรือวัดปริมาตรสาร
วิธีใช้ เทสารละลายลงกระบอกตวง
เพื่อวัดปริมาตรตามต้องการ
ข้อควรระวัง ไม่ควรเทสารละลายที่ใช้เหลือ
ในกระบอกตวงกลับเข้าขวดเดิม

ปรอทวัดไข้

ใช้สำหรับ

วัดอุณหภูมิร่างกาย

วิธีใช้

- ถี้อปรอทให้ส่วนที่เป็นกระเปาะอยู่ด้านล่าง
- สลัดปรอทให้อุณหภูมิติดอยู่ได้ 35 องศาเซลเซียส
- เช็ดทำความสะอาดซอกรักแร้ ให้แห้งสะอาด แล้วหนีบปรอทไว้ 3-4 นาที จึงเอาออก
- ถี้อไว้ระดับสายตาแล้วอ่านค่าที่วัดได้ (อุณหภูมิร่างกายปกติเฉลี่ย 36.5-37 องศาเซลเซียส)

ข้อควรระวัง

- ระวังตกแตก
- หลังใช้เสร็จควรเช็ดทำความสะอาดปรอท
- ห้ามล้างปรอทด้วยน้ำร้อน เพราะจะทำให้ปรอทแตก

สำคัญ

ใช้สำหรับ
วิธีใช้

ข้อควรระวัง

เช็ดแห้งหรือขุบสารละลาย

เช็ดแห้งหรือขุบสารละลาย

เช็ดทำความสะอาด

เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด

ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

ผ้ากอส

ใช้สำหรับ
วิธีใช้

ข้อควรระวัง

เช็ดแห้งหรือเปียก หรือใช้ปิดแผล

เช็ดแห้งหรือเปียกบริเวณแผล หรือใช้
ปิดแผลสด

เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด

ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

22

เทปกาว

ใช้สำหรับ

ติดยึดแผล

วิธีใช้

ติดบนผิวหนังธรรมดา

หรือผ้ากอสหลังทำแผลเสร็จ

ข้อควรระวัง

- ไม่ควรติดบนแผลสด
- เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด
ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

พาสเตอร์ยา

- ใช้สำหรับ ปิดแผลขนาดเล็ก
- วิธีใช้ ปิดป้องกันแผลเปิดขนาดเล็ก
- ข้อควรระวัง
- ห้ามปิดคาไว้นานเกินความจำเป็น
 - เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด
 - ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

หวีเสนียด

ใช้สำหรับ

วิธีใช้

ข้อควรระวัง

หวีผมไล่เหิดเหา

หวีผมที่มีเหิดหรือเหา

ควรล้างทำความสะอาด

ก่อนและหลังใช้ทุกครั้ง

เพื่อหลีกเลี่ยงการติดต่อของโรค

ผ้าพันเคล็ด

ใช้สำหรับ พันบริเวณกระดูกหักหรือเคล็ด
วิธีใช้ พันรอบบริเวณกระดูกหักหรือเคล็ด
ให้แน่นพอสมควร รวมถึงข้อที่อยู่
เหนือและล่างต่อข้อที่หักหรือเคล็ด 1
ระดับ

- ข้อควรระวัง
- ห้ามพันบนแผลสด หากรู้สึกแน่น
มากหรือมีอาการบวม ต้องแกะออก
ทันที แล้วปรึกษาแพทย์
 - เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด
ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

หน้ากากอนามัย

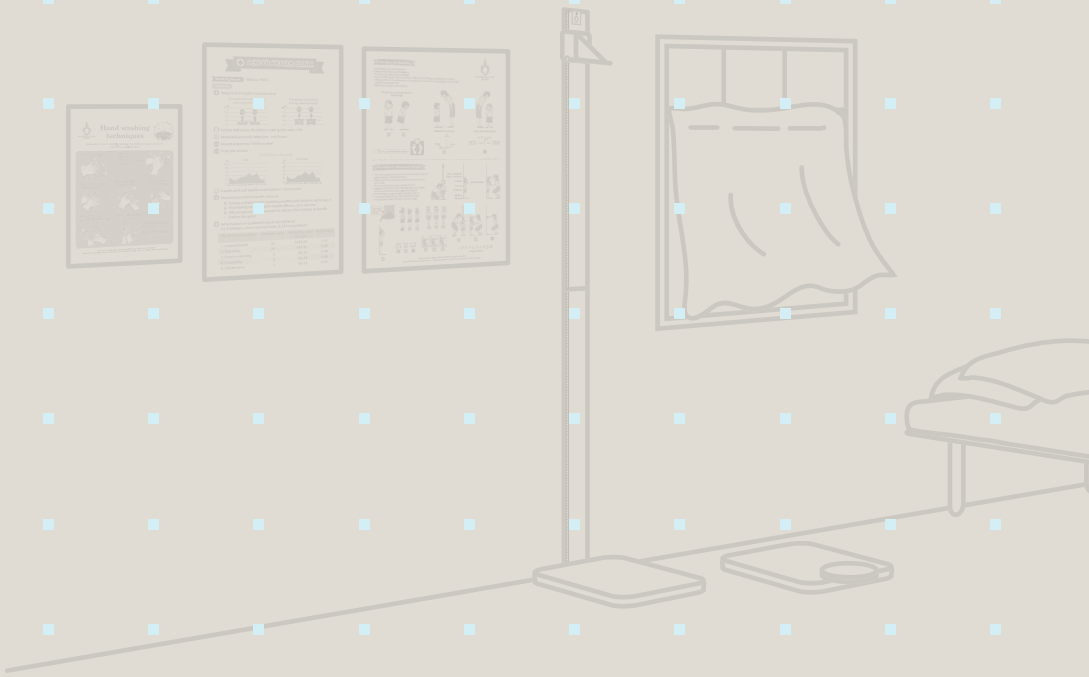
ใช้สำหรับ ป้องกันฝุ่น ควัน หรือสิ่งสกปรกเข้าทางเดินหายใจ

วิธีใช้ สวมหน้ากากอนามัย โดยหันด้านสีเข้มออกด้านนอก ด้านสีจางชิดจมูก ขอบลวดต้องอยู่ด้านบน และรอยจีบพับต้องคว่ำลง สวมสายหน้ากากที่หูทั้งสองข้าง

ข้อควรระวัง

- ไม่ควรใช้หน้ากากอนามัยที่เปราะเปื้อน หรือชำรุด
- หลังใช้หน้ากากเสร็จให้ทิ้งห้ามใช้ต่อกัน
- เก็บรักษาไว้ในที่แห้งสะอาด ห้ามโดนน้ำหรือฝุ่น

จัดทำโดย

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สวนจิตรลดา กรุงเทพฯ 10303 โทรศัพท์ 0 2282 6511